

Toespraak burgemeester Huri Sahin dinsdag 7 oktober 2025

Dames en heren, jongens en meisjes, beste aanwezigen,

Vandaag wil ik mijn toespraak starten met een citaat uit het dagboek van Wout Tersmette. Hij was op 7 oktober 1944 16 jaar oud en woonde aan het Jaagpad, hier vlak achter. Hij schrijft het volgende:

“Vandaag is een van de ergste dingen gebeurd die ik ooit heb meegemaakt. We liepen op 't Haantje. Toen moesten we halthouden van een paar Moffen. We mochten er niet door. Dan hoorden we schieten en na een poosje mochten we weer verder en de Moffen waren verdwenen. Wat was er in dat kwartiertje gebeurd? Twaalf mensen werden als honden neergeschoten. Zij waren gefusilleerd en hadden tegen het hek van de spoorlijn gestaan op de tuin van Van Ruijven... De lijken lieten zij liggen zoals ze gevallen waren. We liepen er als een van de eersten langs. Vreselijk was het dit onschuldig bloed te zien.”

Dit dagboekfragment vind ik heel tekenend voor de gebeurtenissen op 7 oktober 1944, hier, op deze plek. Een kort moment, slechts een kwartiertje, schrijft Wout Tersmette. In dat kwartier werden niet alleen de levens van de tien mannen hier beëindigd, maar er werden nog meer levens verwoest. Van omstanders, van familieleden, vrienden, burens, naasten... Het vermoorden van deze tien onschuldige mannen heeft gezorgd voor een blijvende impact op vele Rijswijkers en andere Nederlanders.

Juist omdat de gebeurtenissen nog steeds dóóorleven in nabestaanden en andere Rijswijkers, herdenken we jaarlijks hier bij het oorlogsmonument aan 't Haantje.

We herdenken de tien mannen die hier werden gefusilleerd, als wraakactie. Een paar dagen voor 7 oktober 1944 had het Nederlandse verzet het spoor hierachter vernield. De Duitsers besloten daarop tien **willekeurige** gevangenen uit het Oranjehotel te vermoorden. De Duitsers wilden de bevolking in Nederland namelijk zoveel mogelijk angst inboezemen en spoorden daarom niet de daders op, maar vermoordden andere burgers als vergelding. De slachtoffers kregen geen eerlijke rechtspraak en geen bescherming van hun rechten. Zij kregen geen proces, maar waren het slachtoffer van willekeur boven recht.

Vandaag zijn er ook nabestaanden van de tien slachtoffers aanwezig bij deze herdenking. Ik wil hen graag in het bijzonder welkom heten. **Ilse de Waal** gaat ons vandaag het verhaal vertellen van haar oudoom Jacobus de Waal. Zijn naam staat op het monument. Vorig jaar ontmoette ik Ilse tijdens deze herdenking. Ik vind het waardevol dat zij als vertegenwoordiger van de nieuwe generatie zo betrokken is bij deze geschiedenis. Dan wil ik ook direct de leerlingen van Kindcentrum BuitenRijck noemen, die dit monument hebben geadopteerd. Ik ben hen dankbaar voor hun betrokkenheid bij deze herdenking.

Op 4 mei staan wij tijdens de Rijswijkse Dodenherdenking ook altijd stil bij deze slachtoffers, maar vandaag herdenken we een heel specifieke gebeurtenis die symbool staat voor iets groters. Namelijk **rechteloosheid**. Willekeur. Het creëren van een afschriкеffect door een regime dat nul tegenspraak duldde. Een samenleving waarin er geen vrijheid en veiligheid was, maar onderdrukking en onvrijheid. Een samenleving waarin de grondrechten van burgers niet werden beschermd en zelfs bewust werden aangevallen. Deze herdenking doet ons beseffen dat er van de democratische rechtsstaat waar wij nu in leven, op 7 oktober 1944 geen sprake was.

7 oktober heeft twee jaar geleden wereldwijd een heel andere betekenis gekregen. Sindsdien is er in het Midden-Oosten een conflict gaande, waardoor er vreselijk veel menselijk leed is. Vandaag denken wij ook aan alle mensen die daar en elders in de wereld in onvrijheid en in angst leven.

Onze democratische rechtsstaat staat vandaag de dag onder druk. Door polarisatie, harde woorden en wereldwijde conflicten lijkt het alsof wij steeds verder van elkaar afdrijven. Onze Koning stond daar op Prinsjesdag afgelopen maand ook bij stil, en ik citeer: *“Debat en verschil van inzicht horen bij een levende democratie. Maar wat er ook bij hoort, is de bereidheid elkaar over die verschillen heen op een volwassen manier de hand te reiken.”* Tegelijkertijd zie ik in Rijswijk veel saamhorigheid en zie ik dat we er binnen onze gemeente ook echt voor elkaar durven te zijn als het spannend wordt.

Wij leren van de geschiedenis hier bij 't Haantje dat rechteloosheid veel slachtoffers maakt. Dat rechteloosheid doorleeft, door generaties heen. Wij kunnen hiervan leren dat wij onze democratische rechtsstaat met alles wat we hebben moeten beschermen. Dat kan óók, of misschien juist, als we verschillend zijn, anders naar de wereld kijken of het niet altijd met elkaar eens zijn.

Als we met elkaar in gesprek gaan en samen onze problemen proberen op te lossen, in vrijheid, dán houden we onze democratie levend.

Laten we over de verschillen heen stappen.

Alleen zo kunnen we écht vrij zijn.

Dank u wel.